

N:o 45.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående dispositionen af förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägden n:o 1, en äng, i Jemtlands län; gifven Stockholms slott den 13 mars 1896.

Under åberopande af bilagda statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed i fråga om dispositionen efter nu löpande arrendeperiods utgång af det på tjugu års tid från midfastan 1878 utarrenderade förra kompanichefsbostället $\frac{1}{2}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägden n:o 1, en äng, i Hammerdals socken af Jemtlands län föreslå Riksdagen att medgifva:

att hufvudgården med Blytorpet och i öfrigt enligt uppskattningsmännens förslag tillagda egor må å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas på de i nådiga brevet den 29 maj 1874 stadgade vilkor och med förbehåll om rätt till utfartsväg öfver utmarken för innehafvaren af Anderstorpet;

att sistnämnda torp, Brita Stinas torp eller Hanstorpet, Israelstorpet eller Frisktorpet, Säfseletorpet och Söjsvedstorpet med de för dessa torp af uppskattningsmännen föreslagna områden äfvensom Skarpåslägden må i enlighet med Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 maj 1894 hvar för sig till försäljning utbjudas för de dem åsatta saluvärden samt med iakttagande, dels att hvart och ett af torpen erbjudes den torpare, som innehar detsamma, dels ock att, hvad angår Säfseletorpet, förbehåll göres om rätt för innehafvaren af Söjsvedstorpet att taga väg öfver den till Säfseletorpet hörande utmark;

att Storön med derå belägna torp bibehålles i kronans ego för att jemte den redan till kronopark afsatta utskogen disponeras för skogsväsendets ändamål;

att, innan åtgärd vidtages för försäljning af de i första och andra punkterna omförmälda delar, det egendomen åsatta mantal genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fördelas å hufvudgården med de egor, som till densamma skola höra, å den till kronopark afsatta utskogen jemte den för

samma ändamål afsedda Storön samt å hvar och ett af de i andra punkten omförmälda torp; samt

att de medel, som genom nu ifrågasatta försäljningar kunna komma att inflyta, må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd, tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

Under Hans Maj:ts
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF.

Claës Wersäll.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1896.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
GROLL,
WIKBLAD,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON,
WERSÄLL,
ANNERSTEDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll anförde i underdånighet:
Med tillkännagifvande att det genom boställsdirektionens vid Jemtlands fältjägarekår kontrakt den 18 augusti 1877 på tjugu års tid från midfastan 1878 utarrenderade förra kompanichefsbostället $1\frac{1}{2}$ mantal Ede n:o 1 jemte Skarpåslägdan n:o 1, en äng, i Hammerdals socken af Jemtlands län lemnade i årligt arrende 120 kubikfot korn och kontant 541 kronor och således icke finge utan Riksdagens särskilda medgifvande försäljas, men att vid den uppskattning å egendomen i och för dess förnyade utarrendering, som under sistlidet års höst förrättats af vederbörande domänintendent och biträdande uppskattningsmän, desse, under åberopande af nådiga brefvet till domänstyrelsen den 13 juli 1894 angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, framställt förslag om

egendomens styckning och försäljning, har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 6 innevarande mars understält den sålunda väckta frågan Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

Af det vid domänstyrelsens berörda skrifvelse fogade instrument öfver förrättningen jemte tillhörande kartor och egobeskrifningar inhemtas:

att egendomen är belägen invid Hammerdalssjön 7 mil från staden Östersund och 6 kilometer från Hammerdals kyrka;

att på grund af nådiga brefvet den 26 januari 1877 utskogen, genom Vikfjärden skild från de norr derom belägna öfriga delarna af egendomen och innehållande enligt upprättade skogsindelningshandlingar en areal af 3,964 hektar 99 ar, från den 14 mars 1878 disponerats såsom kronopark;

att återstoden af egendomen utgöres af *dels* hemskittet med derå belägna torpen Blytorpet och Brita Stinas torp eller Hanstorpet, *dels* hemsbogen, som genom åtskilliga vattendrag delas i tre delar, nemligen Näset med der varande torpen Israelstorpet eller Frisktorpet och Anderstorpet, Remmen med derå befintliga torpen Säfseletorpet och Söjsvedstorpet samt den genom Vikfjärden från egendomens utskog skilda Storön med der belägna torpen Petterstorpet och Olof Ersson Grips torp, *dels ock* ofvannämnda, på omkring 3 kilometers afstånd från hufvudgården nära Skarpås by belägna äng, Skarpåslägdén, med en areal af 2,43 hektar;

att jordmänen på de högre, omkring gården belägna åkrarna utgöres af lermylla med här och der förekommande jordfasta stenar samt på den lägre, nedåt sjön och intill hagmarken belägna åkern af svartmylla på lera och sten;

att vid torpen, som alla äro försedda med kronan tillhöriga hus, åkern är af omvexlande beskaffenhet och sämst å Söjsvedstorpet;

att det antal kreatur, som födes å hvarje torp, vanligen utgöres af 3 kor och 1 häst samt 6 får;

att Skarpåslägdén utgöres af mossgången hårdvall med särdeles god, till åker lämplig jordmån;

att skogsmarken består å Näset af *dels* sidländ och *dels* stenbunden mark, öfver allt beväxt med tall, gran och björk i alla åldrar, men på vissa ställen i glest bestånd, å Remmen af moartad grusås, beväxt med tall och gran, samt å Storön af för skogsväxt godartad tallmo;

att å sistnämnda skogsskifte finnes mycken sparad skog;

att i de till egendomen hörande vattendragen finnes godt fiske;

att goda tillfällen till arbetsförtjenst ansetts vara att påräkna under den tid flottning pågår;

att egendomens onera och allmänna besvär för år 1894 uppgått till 366 kronor 4 öre, deri inberäknadt grundskatt och brandstodsafgift; samt

att landsvägsunderhållet sommar och vinter beräknats kosta 200 kronor.

På sätt nyss blifvit antydt hafva uppskattningsmännen enat sig om den mening, att förevarande egendom vore lämplig för styckning, och såsom skäl därför anført:

att större jordbruk icke lönade sig i ifrågavarande trakter, der mången gång sädesskördarna sloge fel till följd af frostsador;

att skatter och onera vore höga, hvarföre det ofta nog vore svårt att erhålla det arrende, som en egendom sådan som denna borde betinga;

att bostället vore beläget nära 5 mil från annan utarrenderad kronoegendom, hvarföre rese- och traktamentsersättningarna för syner och besigtningar med mera blefve dryga; och

att kronan med all säkerhet skulle erhålla större behållning genom att försälja ifrågavarande egendom än genom att utarrendera densamma.

Till följd häraf hafva uppskattningsmännen föreslagit:

att från hemskiftet afsöndrades Brita Stinas torp eller Hanstorpet med tillägg af en del af den öster derom belägna hagmarken;

att resten af hemskiftet, innefattande hufvudgården med Blytorpet, efter mantalsfördelning försålde antingen såsom ett helt eller ock delad i två lika delar;

att från hemskogsskiftet Näset afsöndrades torplägenheterna Israelstorpet eller Frisktorpet och Anderstorpet med tillägg af något skogsmark till hvardera;

att återstoden af hemskogsskiftet Näset ansloges till skog åt hufvudgården;

att hemskogsskiftet Remmen upplätes såsom två afsöndringar, den ena med Säfseletorpet och den andra med Söjsvedstorpet;

att hemskogsskiftet Storön med de två derå belägna torpen disponerades såsom kronopark med åsatt särskildt mantal;

att Skarpåslägden försålde särskildt för sig;

att det afgäldsbelopp, som för nyss nämnda afsöndringar blefve fastställt, fördelades på de olika hemmansdelarna efter det mantal, som komme att åsättas dem; samt

att särskildt mantal åsattes den redan såsom kronopark disponerade utskogen.

Härförutom hafva uppskattningsmännen föreslagit, att alla de träd å hemskogsskiftena Näset och Remmen, hvilka hölle 13 engelska tum och deröfver 1,5 meter från roten, icke skulle ingå i försäljningen, utan för kronans räkning särskildt efter utstämpling försäljas, enär tillräckligt husbehovsvirke derförutom finnes.

Den fördelning af egorna, som uppskattningsmännen sålunda förordat, framgår af följande i uppskattningsinstrumentet intagna tablå:

	Åker och tomter.			Annan mark.			Summa.		
	hektar.	ar.	qv. met.	hektar.	ar.	qv. met.	hektar.	ar.	qv. met.
Litt. A Hufvudgården	22	92	77	217	35	26	240	28	3
” B Brita Stinas torp eller Hans- torpet, som innehafves af Brita Stina Olofsdotter,	3	29	75	9	68	88	12	98	63
” C Israelstorpet eller Frisktor- pet, som innehafves af Olof Israelsson,	2	44	55	13	79	45	16	24	—
” D Säfseletorpet, som innehaf- ves af August Ulriksson,	3	69	20	24	6	80	27	76	—
” E Söjsvedstorpet, som inne- hafves af Emanuel Gren,	1	86	70	48	89	5	50	75	75
” F Anderstorpet, som innehaf- ves af Johan Strandberg,	1	77	55	13	8	45	14	86	—
” G Skarpåslägden	—	—	—	2	43	—	2	43	—
” H Kronopark Storön med Pet- terstorpet och Griptorpet..	4	92	5	322	73	62	327	65	67
Summa	40	92	57	652	4	51	692	97	8

Beträffande saluvärdena å de olika lotterna hafva de af uppskattnings-
männen föreslagits sålunda:

å hufvudgården	10,000	kronor
” Brita Stinas torp	1,400	”
” Israelstorpet	1,400	”
” Säfseletorpet	2,000	”
” Söjsvedstorpet	2,500	”
” Anderstorpet	1,100	”
” Skarpåslägden	750	”

eller tillhopa 19,150 kronor,

hvarjemte uppskattningsmännen afgifvit förslag till årliga afgälder i penningar
för torpen samt hemställt, att hvar och ett af dessa skulle hembjudas åt den,
som innehade detsamma.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet har i afgifvet yttrande
förklarat sig biträda det väckta förslaget om egendomens styckning på sätt

och under vilkor, som uppskattningsinstrumentet innehölle; och har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillika upplyst, att, enligt hvad domänintendenten meddelat, vederbörande torpinnehafvare förklarar sig villige att på de i instrumentet angifna vilkor tillösa sig torpen, äfvensom att egenomens taxeringsvärde utgjorde 15,000 kronor.

Domänintendenten har derjemte meddelat, att utfartsvägar saknades för Söjsvedstorpet och Anderstorpet; och har han till följd deraf föreslagit, att rätt till sådan väg måtte vid en eventuel försäljning förbehållas, för Söjsvedstorpet öfver utmarken till Säfseletorpet och för Anderstorpet öfver utmarken till hufvudgården.

Då de af uppskattningsmännen till försäljning föreslagna torplägenheterna äfvensom Skarpåslägden syntes utan skada eller olägenhet för stamhemmanet kunna afskiljas derifrån samt en särskild föryttring af dessa lägenheter skulle lända till befordran af det ändamål, som afsåges i Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 maj 1894 angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk, har domänstyrelsen förklarar sig biträda uppskattningsmännens förslag om föryttring af ifrågavarande lägenheter med de för dem afsedda områden, likasom ock det syntes domänstyrelsen ej vara mer än billigt, att hvarje torplägenhet utbjödes först till den torpare, som bebodde densamma. Hvad åter anginge förslaget, att torplägenheterna skulle såsom afsöndringar frånsäljas stamhemmanet, har domänstyrelsen funnit denna upplåtelseform i förevarande fall vara mindre lämplig och derföre hemställt, att torpen skulle taga del i stamhemmanets mantal; och har styrelsen i sammanhang dermed upplyst, att Skarpåslägden icke inginge i nämnda mantal, utan hade blifvit särskildt skattlagd.

Vidkommande derefter uppskattningsmännens förslag, att förutom omförmälda lägenheter jemväl egendomen i öfrigt, med undantag af dels den redan till kronopark afsatta utskogen, dels ock Storön, skulle utbjudas till försäljning, har domänstyrelsen med afseende å de skäl, uppskattningsmännen derför anført, och i följd af de stora svårigheter, som allt sedan styrelsen började sin verksamhet mött för att till skäligt pris utarrendera i Jemtland belägna egendomar, förklarar sig instämma i uppskattningsmännens förslag i denna del, dervid dock styrelsen ansett skäl ej förefinnas att i mer än en lott utbjuda hvad under denna försäljning skulle inbegripas. Slutligen har domänstyrelsen, jemte meddelande att styrelsen redan förordnat om utstämpling och försäljning af de å Näset och Remmen befintliga större träd, förmält sig icke hafva något att anmärka mot de åsatta saluvärdena.

Uppenbarligen föreligger här ett fall, då styckning af en kronodomän i flera delar kan ega rum till fördel för kronan, på samma gång en dylik

åtgärd äfven står i full öfverensstämmelse med Riksdagens beslut i fråga om åtgärders vidtagande i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk. Mot domänstyrelsens förslag att stycka ifrågavarande egendom har jag icke heller något att erinra.

Enligt hvad jag förut nämnt, lemnar egendomen i årligt arrende 120 kubikfot korn och kontant 541 kronor, motsvarande, efter spanmålens förvandling i penningar, omkring 766 kronor. Jemför man vidare arealen och uppskattningsvärdena å de egor, som enligt domänstyrelsens förslag äro afsedda att tilläggas å ena sidan hufvudgården och å andra sidan samtliga öfriga delar af den nu utarrenderade egendomen, torde med temlig visshet kunna förutses, att hufvudgården, om den fortfarande bibehålles i kronans ego och i vanlig ordning utarrenderas, kommer att betinga ett arrende understigande 500 kronor om året. Arrendevärdet å hufvudgården har ock af uppskattningsmännen beräknats till endast 400 kronor om året. De skäl, som i allmänhet tala för försäljning af kronoegendom, hvilka i årligt arrende gifva mindre än 500 kronor, föreligga således äfven här hvad hufvudgården beträffar, och någon särskild anledning för densammas bevarande åt kronan har icke heller anförts. Afven hufvudgården synes mig derföre, på sätt domänstyrelsen föreslagit, böra till försäljning utbjudas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva:

att hufvudgården med Blytorpet och i öfrigt enligt uppskattningsmännens förslag tillagda egor må å offentlig auktion till den högstbudande försäljas på de i nådiga brevet den 29 maj 1874 stadgade vilkor och med förbehåll om rätt till utfartsväg öfver utmarken för innehafvaren af Anderstorpet;

att sistnämnda torp, Brita Stinas torp eller Hanstorpet, Israelstorpet eller Frisktorpet, Säfseletorpet och Söjsvedstorpet med de för dessa torp af uppskattningsmännen föreslagna områden äfvensom Skarpåslägden må i enlighet med Riksdagens underdåniga skrifvelse den 9 maj 1894 hvar för sig till försäljning utbjudas för de dem åsatta saluvärden samt med iakttagande, dels att hvart och ett af torpen erbjudes den torpare, som innehar detsamma, dels ock att, hvad angår Säfseletorpet, förbehåll göres om rätt för innehafvaren af Söjsvedstorpet att taga väg öfver den till Säfseletorpet hörande utmark;

att Storön med derå belägna torp bibehålles i kronans ego för att jemte den redan till kronopark afsatta utskogen disponeras för skogsväsendets ändamål;

att, innan åtgärd vidtages för försäljning af de i första och andra punkterna omförmälda delar, det egendomen åsatta mantal genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fördelas å hufvudgården med de egor, som

till densamma skola höra, å den till kronopark afsatta utskogen jemte den för samma ändamål afsedda Storön samt å hvar och ett af de i andra punkten omförmälda torp; samt

att de medel, som genom nu ifrågasatta försäljningar kunna komma att inflyta, må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Adolf von Hofsten.